

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

HEBAT ASLAN VE FİRAS ASLAN / TÜRKİYE

(Başvuru No. 15048/09)

KARAR

STRAZBURG

28 Ekim 2014

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Hebat Aslan ve Firas Aslan / Türkiye Davasında,*Başkan,*

Guido Raimondi,

Yargıçlar,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Paul Lemmens,

Egidijus Kūris,

Robert Spano, juges,

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) heyeti, 7 Ekim 2014 tarihinde gerçekleştirdiği müzakerelerin ardından, aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (15048/09 başvuru No.lu) davanın temelinde, T.C. vatandaşları olan Hebat Aslan ve Firas Aslan'ın ("başvuranlar"), 16 Şubat 2009 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, yapmış oldukları başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Mahkeme önünde, görevini İstanbul'da icra eden Avukat İ. Akmeşe tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi yetkilisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvurunun, 16 Ekim 2012 tarihinde kısmen kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir ve Sözleşme'nin 5. ve 13. maddelerine ilişkin şikâyetler, Hükümete tebliğ edilmiştir.

OLAY

I. DAVANIN KOŞULLARI

A. Ceza Davası ve Başvuranların Tutuklanmasına İlişkin Kararlar

1. Başvuranlar, sırasıyla 1987 ve 1988 doğumlu olup, İstanbul'da ikamet etmektedirler.

2. Başvuranlar, 31 Aralık 2008 tarihinde, yasadışı örgüt PKK (Kürdistan İşçi Partisi) adına düzenlenen eylemlere katılmakla suçlanan kişiler hakkında açılan bir soruşturma çerçevesinde yakalanmışlardır.

İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde görevli hâkim ("hâkim"), başvuranların yakalanmasından önce, 1 Mart 2008 tarihinde, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 153. maddesinin 2. fıkrasına dayanarak, soruşturmanın düzgün işleyişini tehlikeye atmamak amacıyla, şüphelilerin ve avukatlarının dosyaya erişimini kısıtlama kararı vermiştir.

3. Başvuranlar, 2 Ocak 2009 tarihinde, polis tarafından, avukatlarının refakatinde, kendilerine atılı suçlara ilişkin olaylar, özellikle kaydedilen telefon görüşmelerinin içeriği ve katıldıkları iddia edilen olayların video kayıtları hakkında sorgulanmışlardır.

4. Cumhuriyet savcısı tarafından, 3 Ocak 2009 tarihinde başvuranların ifadeleri alınmıştır daha sonra başvuranlar, hâkim huzuruna çıkarılmışlardır. Hâkim, atılı suçun niteliğini, mevcut delillerin durumunu ve suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını dikkate alarak, başvuranların tutuklanmasına karar vermiştir. Başvuranlar, kaydedilen telefon konuşmalarının içeriği ve video kayıtları hakkında, savcı ve hâkim karşısında, yeniden sorgulanmışlardır.

5. Başvuranların avukatı, 7 Ocak 2009 tarihinde, müvekkillerinin tutuklanmasına ilişkin karara itirazda bulunmuştur.

6. Söz konusu itiraz hakkında görüş bildirmesi istenen Cumhuriyet savcısı, şu ifadelerle itirazın reddedilmesi yönünde görüş bildirmiştir:

" Zanlılara atfedilen suçun niteliği, mevcut delil durumu ve soruşturmanın devamı bakımından, itirazın reddedilmesi uygundur. "

7. Ağır Ceza Mahkemesi, 9 Ocak 2009 tarihinde, itiraz edilen kararın, usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle, atılı suçun niteliğini, mevcut delil durumunu, suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin bulunduğunu ve tutuklama kararındaki gerekçelerin hala geçerli olduğunu dikkate alarak, itirazı reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, şu ifadelerle, kararına son vermiştir:

" [Ağır Ceza Mahkemesi], oybirliğiyle, dosya hakkında Cumhuriyet savcısının görüşü doğrultusunda karar vermiştir. "

8. Başvuranlara, 23 Ocak 2009 tarihinde, yasadışı bir örgüte mensup olma ile mala zarar verme suçları ve ateşli silahlar hakkındaki kanunda öngörülen suçlar isnat edilmiştir.

9. Dava, Ağır Ceza Mahkemesi önünde görülmeye başlanmıştır.

10. Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Mart 2009 tarihli duruşma sonucunda, suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin bulunduğunu, suçun niteliğini ve CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrası tarafından öngörülen bir suçun söz konusu olduğunu dikkate alarak, başvuruların tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi, daha sonra 30 Haziran 2009 ve 17 Nisan 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen on duruşmada da, suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin bulunduğu, mevcut delil durumu, tutuklanma tarihi ve CMK'nın 100. maddesi tarafından öngörülen koşulların süregelmesi gerekçeleriyle, ilgililerin tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

12. Başvuranlar, 17 Nisan 2012 tarihli duruşma sonucunda verilen tutukluluk halinin devamı kararına karşı itirazda bulunmuştur.

13. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından söz konusu itiraz hakkında görüş bildirmesi talep edilen savcı, görüşünü şu ifadelerle belirtmiştir:

" [İtiraz] edilen kararın usul ve yasayla herhangi bir uyumsuzluk veya değerlendirme hatası teşkil etmemesi nedeniyle, söz konusu itirazı reddetmek uygundur. "

14. Ağır Ceza Mahkemesi, atılı suçun niteliğini, suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin bulunduğunu ve tutuklanma tarihini dikkate alarak, 30 Nisan 2012 tarihinde, bu itirazı reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, kararını şu ifadelerle sonlandırmıştır:

" [Ağır Ceza Mahkemesi], oybirliğiyle, dosya hakkında Cumhuriyet savcısının bildirdiği görüş yönünde karar vermiştir. "

Bu karar, 18 Mayıs 2012 tarihinde başvuranların avukatına tebliğ edilmiştir.

15. Ağır Ceza Mahkemesi, 18 Mayıs 2012 tarihinde, başvuranların tutukluluk süresinin uzatılıp uzatılmaması hususunu re'sen incelemiş ve bu tedbirin devamına karar vermiştir.

16. Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Temmuz 2012 ve 4 Ekim 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen duruşmalar sırasında, başvuranların tahliye talebini reddetmiş ve suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin olduğunu, [isnad edilen suç için] kanunda öngörülen cezadan dolayı sanıkların kaçma riskinin bulunduğunu ve CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen bir suçun söz konusu olduğunu göz önüne alarak, başvuranların tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, tutuklama gerekçeleri bakımından, basit bir adli kontrol tedbirinin yetersiz olduğu kanaatine varmıştır.

17. Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranların, 4 Ekim 2012 tarihli karara karşı yaptıkları itirazı, 15 Ekim 2012 tarihinde reddetmiştir. Bu vesileyle, mahkeme, dosya hakkında savcı görüşü doğrultusunda karar vermiştir. Bu görüş, başvuranlara veya avukatlarına tebliğ edilmemiştir.

18. Ağır Ceza Mahkemesi, 27 Kasım 2012 tarihli duruşma sonucunda, atılı suçun niteliğini ve tutukluluk süresini göz önüne alarak, başvuran Firas Aslan'ın serbest bırakılmasına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, başvuran Hebat Aslan'ın, daha önce yapılan iki duruşma sırasında verilen aynı gerekçelere dayanarak, tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

19. Ağır Ceza Mahkemesi, tutuklu olarak geçirilen süreyi dikkate alarak, 19 Şubat 2013 tarihinde, CMK'nın 109. maddesinin 3. fıkrasının (b) bendi uyarınca, başvuran Hebat Aslan'ın serbest bırakılarak, adli kontrol altında tutulmasına karar vermiş ve ilgilinin haftada bir defa ikamet ettiği mahallenin karakoluna başvurmasına hükmetmiştir.

20. Taraflarca sağlanan son belgelere göre, dava halen derdesttir.

B. Anayasa Mahkemesi'ne Başvuru

21. Başvuranlar, itirazlarının reddedilmesine ilişkin olarak 15 Ekim 2012 tarihinde verilen karara karşı, 11 Aralık 2012 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuşlardır (yukarıdaki 20. paragraf). Başvuranlar, Ağır Ceza Mahkemesi'nin, itirazlarını dosya üzerinden incelediğini ve bu vesileyle Cumhuriyet savcısının görüşünü aldığını ifade etmişlerdir. Başvuranlar, söz konusu görüşün ne kendilerine ne de avukatlarına tebliğ edilmediğini ve dolayısıyla görüş hakkında yorum yapma imkânlarının bulunmadığını belirtmişlerdir. Başvuranlar, çekişmeli yargı ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinin ve Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar ayrıca, itirazlarının reddedilmesine ilişkin kararın ve tutukluluk sürelerinin uzatılmasına ilişkin kararların yetersiz bir şekilde gerekçelendirilmelerinden şikâyet etmiş ve bu gerekçelerin "basmakalıp" nitelikte olduğunu ileri sürmüşlerdir.

22. Anayasa Mahkemesi, 21 Kasım 2013 tarihinde, söz konusu başvuru hakkında karar vermiştir.

23. Anayasa Mahkemesi, gerekçelerin yetersizliğine ilişkin şikâyetin, Anayasa'nın makul bir sürede yargılanma veya dava sırasında serbest bırakılma haklarına ilişkin 19. maddesinin 7. fıkrası açısından incelenmesi gerektiği kanısına varmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuran Firas Aslan'ın tutukluluk süresinin üç yıl, on bir aydan uzun olduğunu ve başvuran Hebat Aslan'ın tutukluluk süresinin dört yıl, bir aydan uzun olduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun devamına ve itirazın reddedilmesine ilişkin kararlarda ileri sürülen gerekçelerin yeterli ve uygun olmadığı kanısına vararak, ilgililerin maruz kaldığı tutukluluk süresi nedeniyle, Anayasa'nın 19. maddesinin 7. fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

24. Anayasa Mahkemesi ayrıca, Cumhuriyet savcısının görüşünün başvuranlara veya avukatlarına tebliğ edilmemesi ve başvuranlara bu görüşü değerlendirme imkânı verilmemesi nedeniyle, - mahkemenin, tutukluluğun yasallığı hakkında kısa süre içerisinde karar vermesi ve şayet tutukluluk yasa dışı ise serbest bırakılmaya karar vermesi için mahkemeye başvuru hakkına ilişkin olan - Anayasa'nın 19. maddesinin 8. fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

25. Anayasa Mahkemesi diğer taraftan, başvuranların son olarak hâkim huzuruna çıkarıldığı tarihin, kararın verildiği 15 Ekim 2012 tarihinden birkaç gün önceye, yani 4 Ekim 2012 tarihine tekabül ettiğini tespit ederek, duruşmanın gerçekleştirilmediğine dair şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, Mahkeme içtihatlarını dayanak göstererek, itirazın incelenmesinin, bir duruşma yapılmasını gerektirmediği kanaatine de varmıştır (*Altınok/Türkiye*, No. 31610/08, 29 Kasım 2011).

26. Son olarak Anayasa Mahkemesi, davanın kendine özgü koşulları ışığında ve hakkaniyete uygun olarak, Anayasa'nın 19. maddesinin 7. ve 8. fıkralarının ihlal edilmesi nedeniyle, maruz kalınan manevi zarar bağlamında, başvuran Firas Aslan'a 4.000 Türk lirası (TRY) (yaklaşık olarak 1.470 avro (EUR)) ve başvuran Hebat Aslan'a 4.200 Türk lirası

(yaklaşık olarak 1.545 avro) ödenmesine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca, kendi önünde yürütülen yargılama kapsamında yapılan masraf ve harcamaların ilgililere geri ödenmesine karar vermiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

27. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunu düzenleyen 6216 sayılı Kanunun somut olayla ilgili maddeleri, *Hasan Uzun/Türkiye* Kararında yer almaktadır ((kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 10755/13, §§ 25-27, 30 Nisan 2013). Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkına ilişkin hükümler, 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

28. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 141. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi, tutuklu olarak yargılanan ve makul bir süre içerisinde haklarında hüküm verilmemiş kişiler için, maruz kaldıkları zararın tazmin edilmesini talep etme imkânını öngörmektedir.

29. Olayların meydana geldiği tarihte, CMK'nın 141. maddesi, tutukluluk haline itiraz edilmesine izin verebilecek etkin bir başvuru yolu bulunmaması sebebiyle, maruz kalınan zararın tazmin edilmesini talep etme imkânı öngörmemekteydi. Tutukluluk haline itiraz etmek için yasayla öngörülen başvuru yolunun kullanımının imkânsızlığıyla ilgili olarak, 11 Nisan 2013 tarihinden itibaren, tazminat talep etmek mümkün kılınmıştır.

30. Tazminat talebinin koşullarına ilişkin olarak, CMK'nın 142. maddesinin 1. fıkrası, aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

" Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

31. Yargıtay, 2012 yılında, CMK'nın 142. maddesinin uygulanmasıyla ilgili olarak bir içtihat değişikliği yapmıştır; CMK'nın 141. maddesine dayanan bazı tazminat talepleri hakkında karar vermek için, iç hukukta

verilen nihai kararı beklemenin gerekli olmadığını kabul etmiştir. Bu içtihat; tutukluluk süresinin aşırı uzun olması sebebiyle sunulan bir tazminat talebine, günümüzde henüz uygulanmamıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMETİN İLERİ SÜRDÜĞÜ İLK İTİRAZLAR HAKKINDA

A. Mahkeme İçtüzüğü'nün 47. Maddesi Hakkında

32. Hükümet, kendisine göre, söz konusu başvuruda on altı sayfa olarak sunulan olaylar ve başvuranların şikâyetleri metninin, istenilen kısalıkta olmadığı gerekçesiyle, İçtüzüğü'nün 47. maddesine ve başvurunun sunulmasına ilişkin pratik yönergenin 11. paragrafına uygun olarak Mahkeme'ye başvurulmadığını ileri sürmektedir. Bu nedenle Hükümet, Mahkeme'yi, başvuruyu reddetmeye davet etmektedir.

33. Mahkeme, İçtüzüğü'nün 47. maddesi gereğince, başvuru formunun özellikle, olayların ve ilgili gerekçelerle birlikte Sözleşme'nin ihlal edildiği iddia edilen hükmünün ya da hükümlerinin açıklamasını içermesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

34. Mahkeme somut olayda, başvuranların, başvuru formunda olayları açıkça tasvir ettiklerini ve şikâyetçi oldukları Sözleşme ihlallerini açıkça belirttiklerini dikkate almaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranların şikâyetlerini, İçtüzüğü'nün 47. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak ileri sürdükleri kanısındadır. Mahkeme, Hükümet tarafından belirtilen pratik yönergeye uygunluk konusuna ilişkin olarak, bu hususun, Sözleşme'nin 35. maddesinde açıklanan kabul edilebilirlik kriterleriyle ilgili olmadığını altını çizmektedir. Bu nedenle Hükümet, sadece metnin aşırı uzun olduğuna hükmettiği gerekçesiyle, mevcut davanın reddedilmesini talep etme hakkına

sahip değildir. Dolayısıyla Hükümet tarafından bu husus hakkında ileri sürülen itirazın reddedilmesi uygundur (bu anlamda bk. *Yüksel/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 49756/09, 1 Ekim 2013).

B. Başvuranların Mağdur Sıfatıyla İlgili Olarak

35. Anayasa Mahkemesi'nin, ilgililerin maruz kaldığı tutukluluk süresinin ve savcı görüşünün tebliğ edilmemesi hususlarının, Anayasa'nın 19. maddesini ihlal ettiği sonucuna varması ve ilgililere manevi zarar bağlamında bir miktar ödenmesine karar vermesi nedeniyle, Hükümet'e göre, Sözleşme'nin 5. maddesinin ihlal edildiği sebebiyle, başvuranların, mağdur olduklarını iddia etmeleri mümkün değildir. Hükümet, *Scordino/İtalya (n° 1)* Davası'na ([BD], No. 36813/97, AİHM 2006-V) atıfta bulunarak, Mahkemeyi, şikâyetlerin kişi bakımından (*ratione personae*) bağdaşmaz oldukları gerekçesiyle, kabul edilemez olduklarına karar vermeye davet etmektedir.

36. Başvuranlar, mevcut başvurunun dayandığı olaylar ve şikâyetlerin, daha önce Anayasa Mahkemesi'ne sunulan başvurulardan farklı olduklarını ileri sürmektedirler. Başvuranlar, Anayasa Mahkemesine yaptıkları başvuruda, sadece Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürdüklerini ve ne tutukluluk süresinden ne de Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmadıklarını söyleyerek, bu başvurunun, 15 Ekim 2012 tarihli karara ilişkin olduğunu belirtmektedirler.

37. Mahkeme, iddia edilen Sözleşme ihlalinin telafisinin öncelikle ulusal makamlara ait olduğunu hatırlatmaktadır. Bu nedenle, yalnızca ulusal mercilerin Sözleşme'nin ihlal edildiğini açıkça ya da özünde kabul edip ardından bu ihlali giderdikleri takdirde, genellikle, başvuranın lehine alınan bir karar ya da tedbir başvuranın “mağdur” sıfatını ortadan kaldırmak için

yeterlidir (bk., örneğin, *Dalban/Romanya* [BD], No. 28114/95, § 44, AİHM 1999-VI).

38. Dolayısıyla, Mahkeme, bir yandan, Sözleşme ile korunan bir hakkın ihlal edildiğinin ulusal merciler tarafından en azından özünde kabul edilip edilmediğini ve diğer yandan, tazminin uygun ve yeterli görülüp görülemeyeceğini incelemekle görevlidir (bk., özellikle, *Scordino (no. 1)*, yukarıda anılan, § 193).

1. Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası bağlamındaki şikâyet hakkında

39. Mahkeme, bu şikâyet bakımından ulusal makamlar tarafından varılan ihlal tespitinin tartışma konusu yapılmadığını tespit etmektedir. Başvuranların, söz konusu şikâyeti Anayasa Mahkemesine başvuruda bulundukları sırada açıkça sunmadıkları doğru olsa bile, yüksek mahkeme, gerekçelerin yetersizliği bağlamındaki şikâyetin tutukluluk süresi açısından incelenmesinin uygun olduğu kanısındadır. Mahkeme bu vesileyle, ilgililerin tutuklulukta geçirdikleri toplam süreyi göz önünde bulundurmuş ve bu sürenin uzun olduğu sonucuna varmıştır.

43. Geriye, Anayasa Mahkemesi kararının ilgililer için uygun ve yeterli bir tazmin teşkil edip etmediğini araştırmak kalmaktadır.

40. Mahkeme, ulusal makamların tespit edilen ihlalin telafisi için bir başvurana tazminat ödediğinde, tazminat tutarını incelemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu nedenle Mahkeme, benzer davalardaki uygulamalarını dikkate alacak ve elindeki bilgilere dayanarak karşılaştırılabilir bir durumda ne ödeneceğini sorgulayacaktır; ancak bu durum, iki tazminat tutarının mutlaka birbiriyle uygun olması gerektiği anlamına gelmemektedir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'yle güvence altına alınan hak ve özgürlüklere riayet edilmesini sağlama görevi öncelikle ulusal makamlara ait olması nedeniyle, seçilen telafi yöntemi ile bu makamların söz konusu telafi

gerçekleştirme hızları dâhil olmak üzere davanın koşullarının tamamını göz önünde bulunduracaktır. Bunun üzerine, ulusal düzeyde ödenen meblağ, incelenen davanın koşulları bakımından açıkça yetersiz olmamalıdır (bk., diğerleri arasından, *Scordino (No. 1)*, yukarıda anılan, §§ 178-203, *Cocchiarella/İtalya* [BD], No. 64886/01, §§ 65-107, AİHM 2006-V, *Becová/Slovakya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 23788/06, 18 Eylül 2007, *Horvát/Slovakya*, No. 5515/09, § 93, 27 Kasım 2012, *Kormoš/Slovakya*, No. 46092/06, § 73, 8 Kasım 2011, ve *Žúbor/Slovakya*, No. 7711/06, § 63, 6 Aralık 2011).

41. Mahkeme ayrıca, cezanın azaltılması ya da salıverilme gibi tazminat ödenmesinden başka telafi şekillerinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edildiği durumlarda uygun olarak kabul edilebileceğini hatırlatmaktadır (*Smatana/Çek Cumhuriyeti*, No. 18642/04, § 86, 27 Eylül 2007, *Batuzov/Almanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 17603/07, 22 Mayıs 2012, *Kustila ve Oksio/Finlandiya*, (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 10443/02, 13 Ocak 2004 ve *Selariu/Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 15237/03, 27 Kasım 2012).

42. Mahkeme, somut olayda, Anayasa Mahkemesinin, başvuran Firas Aslan'a 1.470 avro, Hebat Aslan'a ise 1.550 avro değerinde manevi tazminata hükmettiğini kaydetmektedir.

43. Mahkeme öncelikle, Türk Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurunun 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girdiğinin altını çizmektedir. Mahkeme, bu bağlamda, yasa koyucular ya da ulusal mahkemeler bir iç hukuk yolu oluşturarak gerçek rollerini oynamayı kabul ettiklerinde, Mahkeme'nin bundan bazı sonuçlar çıkarması gerektiğinin açık olduğunu hatırlatmaktadır. Bir Devlet, tazminat ödemekle sonuçlanabilecek bir hukuk yolu açarak anlamlı bir adım attığında, Mahkeme, ikincillik ilkesinden yola çıkarak, Devlete, bu iç hukuk yolunu kendi adli sistemi ve gelenekleriyle tutarlı şekilde ve ülkenin yaşam düzeyiyle uygun olarak düzenleyebilmesi için büyük bir takdir yetkisi vermelidir. Ulusal yargıç,

Mahkeme tarafından benzer davalarda belirlenen meblağların altında bir ödeme yapılmasına yol açsa dahi, bilhassa, diğer türde zararlar için ulusal düzeyde ödenen meblağlara başvurulabilir ve vicdani kanaatine dayanabilir (bk., *mutatis mutandis*, *Cocchiarella*, yukarıda anılan, § 80).

44. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun genel nitelikli bir hukuk yolu olduğunu kaydetmektedir. Bu mahkeme, Anayasa ve Sözleşmeyle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği kanısına varan bireyler tarafından yapılan başvuruları, olağan başvuru yollarını tüketmelerinin ardından inceleme yetkisine sahiptir. Bireysel başvurunun esas yönünden incelenmesi, insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini saptamaya ve öncelikle, ihlalin sonlandırılması için elverişli düzenlemenin belirlenmesine imkân vermelidir. Türk Parlamentosu, Sözleşme hükümlerinin ihlal edilip edilmediğini tespit etmek adına, Anayasa Mahkemesi'ni tam anlamıyla yetkili kılma, tazminat ödenmesi suretiyle ve/veya ihlalin telafisiyle ilgili imkânları belirterek, insan hakları ihlallerinin giderilmesine ilişkin yetkilendirme ve gerektiğinde, ilgili makama hak ihlalinin sürdürülmesinin yasaklanması ve mümkün olduğunca kendisine, *statu quo ante*, durumuna ilişkin karar verilmesi hususunda Anayasa Mahkemesi'ne imkân tanınabilmesi ve tanınması gerektiği yönündeki iradesini belirtmektedir (*Hasan Uzun*, yukarıda anılan, §§ 63-64).

45. Mahkeme, söz konusu başvuru yolunun, başvuru sahibine, itiraz edilen özgürlükten kısıtlamaya son verilmesi için bakış açısı sunduğunu tespit etmektedir (*Koçintar/Türkiye*, (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 77429/12, 1 Temmuz 2014). Mevcut davada Mahkeme; başvuranların, Anayasa Mahkemesi başvurularını incelediği sırada, daha öncesinde tahliye edilmiş olmaları nedeniyle artık salıverilme şekli altında telafi elde edemeyeceklerini kabul etse de, bu başvuru yolunun prensip olarak tahliyelerini sağlayabileceğini göz ardı edemez.

46. Mahkeme, sahip olduğu tüm bilgiler ışığında ve bilhassa bu başvurunun niteliklerini (*Cocchiarella*, yukarıda anılan, § 96) ve Anayasa Mahkemesinin söz konusu şikâyeti telafi etme çabukluğunu göz önünde bulundurduğunda (bk., bu anlamda, *Dubjakova/Slovakya*, (kabul edilebilirlik hakkında), No. 67299/01, 19 Ekim 2004), başvurulara ödenen meblağların açıkça yetersiz olarak kabul edilemeyeceği kanısındadır.

47. İç hukukta hükmedilen tazminat yeterli ve uygun olduğundan, başvuranlar bundan böyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlali nedeniyle “mağdur” olduklarını iddia edemeyeceklerdir. Mahkeme, Hükümet'in bu hususla ilgili itirazını kabul etmektedir.

48. Başvuranların, Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası bağlamındaki şikâyetlerinin 35. maddenin 3. fıkrasının a) bendi anlamında Sözleşme hükümleriyle *ratione personae* bakımından bağdaşmaz olduğu ve 35. maddenin 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası bağlamındaki şikâyet hakkında

49. Mahkeme, başvuranlar tarafından Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru ile önündeki mevcut başvurunun farklı kararlara konu olduğunu kaydetmektedir: Birincisi 15 Ekim 2012 tarihli kararla ilgili iken, ikincisi 9 Ocak 2009, 30 Nisan 2012 ve 18 Mayıs 2012 tarihli kararlarla ilgilidir. Bahsi geçen bu son kararlar, Anayasa Mahkemesi tarafından inceleme konusu yapılmadığından, başvuranlar hâlâ, 9 Ocak 2009, 30 Nisan 2012 ve 18 Mayıs 2012 tarihli kararlarla ilişkili olarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlali nedeniyle mağdur olduklarını ileri sürebilirler.

50. Bundan dolayı, Mahkeme, Hükümet'in bu hususla ilgili itirazını reddetmektedir.

II. SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN 4. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

51. Başvuranlar, 9 Ocak 2009 tarihinde, itirazlarının incelenmesi sırasında duruşma düzenlenmemesinden ve Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesinden şikâyet etmektedirler. Başvuranlar, soruşturma dosyasına erişimlerinin mümkün olmaması nedeniyle tutuklama kararına etkin şekilde itiraz etmelerine engel olduğunu eklemektedirler.

Başvuranlar, 13 Kasım 2012 tarihinde gönderilen bir yazıda, itirazın reddine ilişkin 30 Nisan 2012 tarihli karar ile 18 Mayıs 2012 tarihli kararlar ilgili benzer şikâyetlerde –duruşma yapılmaması ve savcı görüşünün tebliğ edilmemesi- bulunmaktadır.

Başvuranlar bu bağlamda Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

52. Başvuranlar, Sözleşme’nin 13. maddesini ileri sürerek, şikâyetlerini sunabilecekleri etkin bir hukuk yolu bulunmadığından şikâyet etmektedirler.

53. Mahkeme, tutukluluk konusunda, Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrası hükümlerinin 13. madde hükümlerine nazaran *lex specialis* olarak değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır (bk., diğerleri arasından, *Kırkazak/Türkiye*, No. 20265/02, § 35, 12 Aralık 2006). Dolayısıyla, Mahkeme, işbu şikâyetleri, 5. maddenin 4. fıkrası açısından inceleyecektir. Söz konusu madde aşağıdaki şekildedir:

“4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

54. Hükümet, başvuruların yalnızca 9 Ocak 2009 tarihli kararlar ilgili olarak şikâyetinde bulundukları kanaatindedir. Hükümet, başvuranlar başvuruda bulunduktan sonra Mahkeme’yi yerel yargılamanın seyri

hakkında bilgilendirmiş olsalar da, başvuruların daha sonraki itirazların incelenmesiyle ilgili olarak şikâyetle bulunmadıklarını eklemektedir.

55. Mahkeme, başvuruların ilk başvurularının yalnızca 9 Ocak 2009 tarihli kararla ilgili olduğunu kaydetmektedir. Başvurular daha sonra, 13 Kasım 2012 tarihinde, Mahkeme'ye özellikle 30 Nisan 2012 (18 Mayıs 2012 tarihinde tebliğ edilen) ve 18 Mayıs 2012 tarihli kararlardan yakındıkları bir yazı göndermişlerdir. Bu nedenle, Mahkemenin incelemesi, bu kararların tamamıyla ilgili olacaktır.

56. Bu bağlamda, başvuruların şikâyetleri 18 Mayıs 2012 tarihli kararla ilgili olmasına rağmen, Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının, tutukluluk halinin devamına ilişkin kararın re'sen kabul edilmesinin ardından değil, ancak sadece bu türden bir karara itiraz başvurusu yapıldığı tarih itibariyle uygulama alanı bulacağını hatırlatmaktadır (*Knebl/Çek Cumhuriyeti*, No. 20157/05, § 76, 28 Ekim 2010, ve *Altınok/Türkiye*, No. 31610/08, § 39, 29 Kasım 2011). Başvurunun bu kısmının, 35. maddenin 3. fıkrasının a) bendi anlamında Sözleşme hükümleriyle *ratione materiae* bakımından bağdaşmaz olduğu ve 35. maddenin 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

1. Duruşma yapılmaması bağlamındaki şikâyet

57. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasından doğan ilk usuli güvencenin, tutukluluk haline itirazı değerlendirecek yargıç tarafından etkin olarak dinlenme hakkı olduğunu hatırlatmaktadır (*Nikolova/Bulgaristan* [BD], No. 31195/96, §58, AİHM 1999-II, *Włoch/Polonya*, No. 27785/95, § 126, AİHM 2000-XI, ve *Reinprecht/Avusturya*, No. 67175/01, § 31, AİHM 2005-XII). Ayrıca, tutukluluk haline itirazı değerlendirecek yargıç tarafından etkin olarak dinlenme hakkı makul aralıklarla kullanılabilmelidir (*Knebl*, yukarıda anılan, §85).

58. Bununla birlikte, Mahkeme, Türkiye’de uygulamaya konulan benzer bir sistemde, her itirazın incelenmesi sırasında bir duruşma yapılması gerekliliğinin ceza muhakemesinde belli bir tıkanmaya neden olabileceğini de kabul etmektedir. Benzer şekilde bilhassa ivedilik şartı olmak üzere Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrasından doğan usulün özel niteliği göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme her itiraz başvurusu için duruşma yapılmasının gerekli olmadığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, bu nedenle, *Altınok/Türkiye* kararında başvuranın birkaç gün önce ilk derece mahkemesinde kendisinden tutukluluğu hakkında hüküm vermesi istenen yargıç önünde duruşmaya çıkmış olması nedeniyle, itiraz davası görülürken hazır bulunmamasının tek başına Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrasını ihlal etmediği sonucuna varmıştır (*Altınok*, yukarıda anılan, §§ 54-56).

59. Mahkeme, somut olayda, 9 Ocak 2009 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesi başvuranlar tarafından yapılan itirazı incelediğinde, ilgililerin hâkim huzuruna son çıkışlarının işbu tarihten yalnızca birkaç gün önce olan 3 Ocak 2009 tarihli sorgulamalarına dayandığını kaydetmektedir. Bu itibarla, ilgililer, avukatları refakatinde Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi tarafından dinlenmiş ve tutuklanmalarını haklı gösteren delil unsurlarına uygun şekilde itiraz etme imkânı bulmuşlardır.

Ayrıca, 30 Nisan 2012 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesi başvuranlar tarafından yapılan itirazı incelediği sırada, ilgililerin hâkim huzuruna çıkmaları, avukatlarının da hazır bulunduğu 17 Nisan 2012 tarihli duruşmaya dayanmaktadır.

Bununla birlikte, somut olayın koşullarında Mahkeme, 9 Ocak 2009 ve 30 Nisan 2012 tarihlerinde itirazların incelenmesi sırasında duruşma düzenlenmesinin gerekli olmadığı kanaatindedir (bk., bu anlamda, *Altınok*, yukarıda anılan, § 55, ve *Ceviz/Türkiye*, No. 8140/08, § 49, 17 Temmuz 2012).

60. Bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

2. Başvuranların soruşturma dosyasına erişimlerinin mümkün olmaması bağlamındaki şikâyet

61. Mahkeme, 29 Eylül 2007 tarihinde, hâkimin, CMK'nın 153. maddesine dayanarak, şüphelilerin ve avukatlarının soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanmasına karar verdiğini tespit etmektedir (yukarıdaki 5. paragraf).

62. Mahkeme, başvuranların tutukluluğuna ilişkin kararların öncelikle telefon dinlemelerine dayandığını kaydetmektedir. Dolayısıyla bu telefon dinleme kayıtlarına erişimin, ilgililerin tutukluluklarının yasallığına itiraz edilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, başvuranların, avukatları refakatinde polise ve daha sonrasında savcı ve hâkime ifade verdikleri sırada, bu delil unsurlarının tamamı hakkında sorgulandıklarını ve bunların içeriğinin sorgu tutanağına kaydedildiğini gözlemlemektedir. Böylelikle, Cumhuriyet savcısının yararlandığı koşullara benzer koşullarda olmasa dahi, gerek başvuranların gerekse avukatlarının, söz konusu tutukluluğa dayanak oluşturan delil unsurlarının içeriği hakkında yeterince bilgi sahibi oldukları ve dolayısıyla ilgililerin tutukluluklarını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere yeterli ölçüde itiraz etme imkânlarının bulunduğu anlaşılmaktadır (bk., bu anlamda, *Ceviz/Türkiye*, No. 8140/08, §§ 41-44, 17 Temmuz 2012).

63. İşbu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

3. Savcı görüşünün tebliğ edilmemesine ilişkin şikâyet

68. Hükümet, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının b) bendi anlamında önemli zararın bulunmadığı yönünde bir itiraz ileri sürmektedir. Hükümet, öncelikle itiraz davası çerçevesinde, Cumhuriyet savcısının

görüşünün tebliğ edilmemesiyle ilgili sorunun, 30 Nisan 2013 tarihinde yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun'un kabul edilmesinin ardından iç hukukta çözüldüğünü belirtmektedir. Hükümet, bu tarihten itibaren, CMK'nın 270. maddesinin, itirazı incelemekle yetkili mahkemeye Cumhuriyet savcısının görüşünü talep etme yükümlülüğü getirmediğini ve yalnızca benzer görüş talep edildiğinde, söz konusu mahkemenin, Cumhuriyet savcısının görüşlerini cevap verilmesi amacıyla tutukluya ya da tutuklunun avukatına bildirmekle yükümlü olduğunu ifade etmektedir.

69. Akabinde, Hükümet, Cumhuriyet savcısının görüşünün kısa ve özlü olduğunu ve itirazın incelenmesine ilişkin önemli herhangi bir argüman içermediğini belirtmektedir. Somut olayda, savcının görüşünün Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararlarını etkilemediğini ve itiraz edilen kararların bu görüşlere dayandırılmadığını eklemektedir. Hükümet'e göre, Ağır Ceza Mahkemesi, savcının görüş sunduğunu belirtmekle yetinmiştir.

70. Hükümet, aynı zamanda, davanın yerel mahkemeler tarafından gerektiği gibi incelendiğini ifade etmektedir.

71. Mahkeme tarafından verilen kararlara (*Holub/Çek Cumhuriyeti* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 24880/05, 14 Aralık 2010, *Matoušek/Çek Cumhuriyeti* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No.9965/08, 29 Mart 2011, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional/Portekiz* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 49639/09, 3 Nisan 2012 ve *Jirsák/Çek Cumhuriyeti* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 8968/08, §§ 89-90, 5 Nisan 2012) dayandığını belirten Hükümet, savcı görüşünün tebliğ edilmemesine ilişkin şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının b) bendi uyarınca kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

72. Başvuranlar, Hükümet'in iddialarını reddetmektedirler.

73. Önemli bir zararın bulunmamasına ilişkin kabul edilebilirlik kriteriyle ilgili olarak, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının b) bendi,

Sözleşme'ye Ek 14 No.'lu Protokol'ün yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2010 tarihinden itibaren aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

“3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

(...)

b) Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esastan incelenmesini gerektirmediği takdirde ve yerel bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir davanın bu gerekçe ile reddedilmemesi şartıyla, başvuran önemli bir zarar görmediğinde.”

74. Mahkeme, bu yeni kriterin, Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan hakların hukuksal açıdan korunmasını Avrupa düzeyinde sağlama yönündeki temel görevine yoğunlaşması için önem arz etmeyen başvuruları ivedilikle incelemesine imkân verilmesi amacıyla oluşturulduğunu hatırlatmaktadır (*Stefanescu/Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 11774/04, § 35, 12 Nisan 2011). “Hâkim ehemmiyetsiz meselelerle uğraşmaz” (“*Deminimis non curat praetor*”) ilkesine göre, salt hukuki açıdan bir hak ihlali ne denli gerçek olursa olsun, yeni kabul edilebilirlik koşulunun, uluslararası bir mahkeme tarafından incelemeyi haklı göstermek amacıyla asgari ağırlık eşiğine ulaşması gerektiği yönündeki görüşe atıfta bulunmaktadır (*Korolev/Rusya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 25551/05, 1 Temmuz 2010).

75. Hak ihlalinin böyle bir eşiğe ulaşıp ulaşmadığını incelemek amacıyla özellikle, ihlal edildiği iddia edilen hakkın niteliği, iddia edilen hak ihlalinin ağırlığı ve/veya ihlalin başvuranın kişisel durumu üzerindeki muhtemel sonuçları gibi unsurları göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu sonuçları değerlendirirken Mahkeme, özellikle ulusal yargılamanın konusunu veya sonucunu inceleyecektir (*Liga Portuguesa de Futebol Profissional*, yukarıda anılan karar ve *Giusti/İtalya*, No. 13175/03, § 34, 18 Ekim 2011).

76. Mahkeme, somut olayda, başvuranların, itiraz davası çerçevesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün kendilerine tebliğ edilmediği gerekçesiyle çekişmeli yargı ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edilmesinden şikâyet etmektedirler.

77. Mahkeme, Hükümet tarafından ileri sürülen davalarda, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının b) bendine dayanarak, ilgililerin önemli herhangi bir zarara maruz kalmadıkları gerekçesiyle Sözleşme'nin 6. maddesine ilişkin benzer şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna karar verdiğini anımsatmaktadır. Mahkeme, işbu kararlarında, tebliğ edilmeyen görüşlerin davanın incelenmesine ilişkin yeni veya uygun herhangi bir unsur içermemesini ve itiraz edilen kararın söz konusu görüşlere dayanmamasını dayanak göstermiştir.

78. Mahkeme, mevcut davanın Hükümet tarafından atıfta bulunulan davalardan ayrı tutulması gerektiği kanısındadır.

79. Mahkeme, Hükümet'in bizzat altını çizdiği üzere, Cumhuriyet savcısı tarafından sunulan görüşlerin kısa ve özlü olduğunu tespit etmektedir. Ancak, Cumhuriyet savcısının kendi görüşü çerçevesinde ilgililerin tutukluluk halinin devamını talep ettiğini ortaya koymak gerekmektedir. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından itiraz başvurularını reddetmek amacıyla ileri sürülen gerekçelerin, Cumhuriyet savcısının kendi görüşleri bağlamında öne sürdüğü gerekçelerle tam olarak uyuşmadığı doğru olsa bile, Ağır Ceza Mahkemesi, itiraz edilen iki kararda savcının görüşü doğrultusunda karar verdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, savcı görüşünün Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilen kararlar üzerinde etkili olma ihtimalini reddetmesi mümkün değildir.

80. Mahkeme, ardından, mevcut davada, ihlal edildiği iddia edilen hakkın niteliği, ulusal yargılamanın konusu ve sonucunun Hükümet tarafından ileri sürülen davalardan büyük ölçüde farklılık gösterdiğini kaydetmektedir. Söz konusu bu davalarda, başvuranlar, hukuksal anlaşmazlıklarla ilgili yargılamalar (*Liga Portuguesa de Futebol*

Profissional davasında başvurana dayatılan ödeme yükümlülüğüne dayanan kanun hükmünün iptal edilmesine ilişkin yargılama; *Holub* davasında sözleşmeye dayanan borcun tahsiline ilişkin yargılama; *Jirsak* davasında tutukluluk koşulları nedeniyle devlet aleyhine açılan tazminat davası) veya başvuranın özgürlüğü üzerinde herhangi bir etkisi bulunmaksızın ceza yargılaması (*Matoušek* davası çerçevesinde, dolandırıcılık teşebbüsü nedeniyle yürütülen ceza yargılaması sonunda başvuranın hapis cezasına mahkûm edilmesi ve bu cezanın ertelenmesi) çerçevesinde, Sözleşme'nin 6. maddesi açısından çekişmeli yargı ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

81. Oysa somut olayda, itiraz davasının konusu ve bu davanın sonucu başvurular için büyük önem arz etmektedir. Başvurular, söz konusu hukuk yolunu kullanırken, tutukluluklarının yasallığı hakkında yargı kararı verilmesini ve özellikle özgürlükten yoksun bırakılmalarının yasaya aykırı olduğunun kabul edilmesi durumunda tutukluluklarına son verilmesini sağlamaya çalışmışlardır.

82. Yukarıda belirtilenler ışığında ve demokratik toplumda özgürlük hakkının önemi dikkate alındığında (*De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika*, 18 Haziran 1971, § 65, A serisi No. 12), Mahkeme, başvuruların, itirazlarının incelenmesine ilişkin davaya yeterli ölçüde katılma haklarını kullanırken “önemli bir zarara” maruz kalmadıkları sonucuna varamayacaktır. Dolayısıyla da mevcut şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının b) bendi uyarınca kabul edilemez olduğuna karar verilemeyecektir. Böylelikle Mahkeme, Hükümet'in bu husustaki itirazını reddetmektedir.

83. Ayrıca bu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit eden Mahkeme, bu şikâyetin kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir.

B. Esas Hakkında

84. Mahkeme, tutukluluğa karşı yapılan itirazla ilgili olan davanın, çekişmeli olması ve taraflar, savcı ve tutuklu arasında silahların eşitliği ilkesini güvence altına alması gerektiğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan, *Nikolova*, § 58). Ulusal mevzuat bu gerekliliği çeşitli şekillerde yerine getirebilmektedir, ancak Mahkeme tarafından benimsenen yöntem, karşı tarafın görüş sunulduğundan haberdar edilmesini ve gerçek anlamda, bu görüşler hakkında yorum yapma imkânına sahip olmasını güvence altına almalıdır (*Lietzow/Almanya*, No. 24479/94, § 44, AİHM 2001-I).

85. Mahkeme, başvurular tarafından 7 Ocak 2009 ve 17 Nisan 2012 tarihlerinde dile getirilen itirazların incelenmesi sırasında, Ağır Ceza Mahkemesi'nin Cumhuriyet savcısını olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan CMK'nun 270. maddesi uyarınca görüş sunmaya davet ettiğini ortaya koymaktadır. Savcı, bu mahkeme önünde yazılı görüşlerini sunarak, itirazın reddini talep etmiştir. Bu görüşlerin kendilerine tebliğ edilmemesi nedeniyle başvuranlar veya avukatları savcının görüşüne cevap verme imkânına sahip olamamışlardır. Ağır Ceza Mahkemesi, savcının görüşü doğrultusunda karar vererek söz konusu itirazları reddetmiştir.

86. Mahkeme, 30 Nisan 2013 tarihinde yapılan mevzuat değişikliğini dikkate almaktadır. Bundan böyle, CMK'nın 270. maddesi, itirazı incelemekle yetkili mahkemeye Cumhuriyet savcısından görüş talep etme yükümlülüğü getirmemektedir. Buna karşın, mahkeme, böyle bir görüş talep ettiğinde, cevap vermek üzere, tutukluya ya da avukatına savcının görüşlerini bildirmekle yükümlüdür. Böylelikle, bu mevzuat değişikliğinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından ilgililer tarafından itiraz edilen kararların ardından yapılması nedeniyle başvuranların davasının incelenmesi hususunda herhangi bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmektedir.

87. Başvuranlar ya da avukatlarına Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesi ve bu görüşe cevap verme imkânlarının bulunmaması nedeniyle Mahkeme, taraflar arasında silahların eşitliği ve çekişmeli yargı ilkelerine riayet edilmediği ve itiraz başvurusunun Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının gereklerini karşılamadığı kanaatine varmaktadır.

88. Dolayısıyla bu hususta 5. maddenin 4. fıkrası ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN 5. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

89. Başvuranlar, kendilerine tazminat elde etme imkânı sağlayabilecek etkin bir hukuk yolunun bulunmamasından şikâyet ederek Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler. Söz konusu hüküm aşağıdaki gibidir:

“5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.”

90. Hükümet, başvuruların CMK'nın 141. maddesinin 1. fıkrasının d) bendinde öngörülen hukuk yoluna sahip olduklarını belirtmektedir. Hükümet'e göre bu hukuk yolu tutukluluk süresine ilişkin şikâyete çözüm getirebilecek nitelikteydi.

91. Başvuranlar, Hükümet tarafından önerilen hukuk yolunun etkin olmadığını ileri sürmektedirler.

92. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. fıkrasında belirtilen tazminat hakkının doğabilmesi için, bu hükmün diğer fıkralarından herhangi birinin ihlalinin, ulusal makam veya Sözleşme'nin kurumları tarafından tespit edilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır (*N.C./İtalya* [BD], No. 24952/94, § 49, AIHM 2002-X).

Bu şikâyetin Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasıyla ilgili olması nedeniyle, Mahkeme'nin yukarıda geçen 76-77. paragraflarda vardığı tespit

ışığında, söz konusu şikâyet, 35. maddenin 3. fıkrasının a) bendi anlamında Sözleşme hükümleriyle konu bakımından (*ratione materiae*) bağdaşmamaktadır ve 35. maddenin 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasıyla ilişkili olarak ileri sürülmesi nedeniyle bu şikâyet, açıkça dayanaktan yoksun değildir ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, bu şikâyetin kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir.

93. Mahkeme, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olduğu şekliyle CMK'nın 141. maddesinin, itiraz başvurusuna ilişkin usuli eksiklikler nedeniyle maruz kalınan zararın tazminini talep etme imkânı öngörmediğini kaydetmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, başvuranlarla benzer durumda bulunan yargılanabilir kişiye CMK'nın bu hükmüne dayanarak tazminat ödenmesine ilişkin herhangi bir yargı kararı ibraz edememektedir.

94. Dolayısıyla Mahkeme, Hükümet tarafından belirtilen tazminat yolunun Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. fıkrası anlamında etkin bir hukuk yolu teşkil edemeyeceğini saptamaktadır. Bu nedenle, Mahkeme, somut olayda bu hükmün ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

95. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Manevi tazminat

96. Başvuranlar, maruz kaldıkları manevi zarar bağlamında müştereken 70.000 avro talep etmektedirler.

97. Hükümet, ilgililerin iddialarını kabul etmemektedir.

98. Mahkeme, manevi zararın, Mahkeme tarafından varılan Sözleşme'nin ihlal edildiği yönündeki tespit ile yeterli ölçüde tazmin edildiği kanısına varmaktadır (bk., aynı yönde, yukarıda anılan, *Ceviz*, § 64).

B. Masraf ve giderler

99. Başvuranlar, aynı zamanda, yerel mahkemeler ve Mahkeme önünde yapılan masraf ve giderler için 9.296 Türk lirası talep etmektedirler. Başvuranlar, kanıtlayıcı belge olarak, Ulusal Barolar Birliği Avukatlık Asgari Ücret Tarifesini sunmaktadırlar.

100. Hükümet bu iddiaları kabul etmemektedir.

101. Mahkeme'nin içtihadına göre, bir başvurana, masraf ve giderlerin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir.

Somut olayda, elinde bulunan belgeleri ve içtihadını göz önünde bulunduran Mahkeme, başvuranlara müştereken 500 avro ödenmesinin makul olacağı kanısındadır.

C. Gecikme faizi

102. Mahkeme, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME,

1. Oybirliğiyle, başvurunun, 7 Ocak 2009 ve 17 Nisan 2012 tarihlerinde başvuranlar tarafından sunulan itirazların incelenmesi sırasında Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesine ve kendilerine tazminat talep etme imkânı sağlayabilecek etkin bir hukuk yolu bulunmamasına ilişkin şikâyetlerle ilgili kısmının kabul edilebilir olduğuna;
2. Oyçokluğuyla, başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;
3. Oybirliğiyle, 7 Ocak 2009 ve 17 Nisan 2012 tarihlerinde başvuranlar tarafından sunulan itirazların incelenmesi sırasında Cumhuriyet savcısının görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiğine;
4. Oybirliğiyle, başvuranların tazminat talep etmelerine imkân verecek etkin bir hukuk yolu bulunmaması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 5. fıkrasının ihlal edildiğine;
5. Oybirliğiyle, mevcut kararın manevi zarar için tek başına yeterli bir adil tazmin oluşturduğuna;
6. a) Davalı devletin, kararın Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek ve kendileri tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için başvuranlara müştereken 500 avro (beş yüz avro) ödemekle yükümlü olduğuna;
b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
7. Oybirliğiyle, adil tazmine ilişkin diğer taleplerin reddine *karar vermiştir.*

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş; İçtüzüğün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 28 Ekim 2014 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan